

Josep Peris Llebaria i l'exposició "Llums del Priorat"

Centre de la imatge Mas Iglesias de Reus

Josep Peris Llebaria (Falset, 1925) és, per damunt de tot, un home discret. Encara ara no entèn per què es dedica una exposició a la seva obra fotogràfica. "Jo només feia fotos, m'agradava", diu. Tant li agradava que s'ha passat la vida plegant imatges amb una càmera al coll, sobretot entre els anys 1950 i 1970, període al qual pertanyen la majoria d'instantànies que es poden veure en aquesta exposició.

Josep Peris és, com tota la seva generació, un nen de la guerra, un xiquet marcat per la contesa bèl·lica, que els va posar la vida damunt davall. Fill de paleta, la guerra i el franquisme el van deixar amb una escolarització de mínims. "Quan es va acabar la guerra, el 1939, als xiquets que teníem catorze anys no ens van voler a col·legi, així que gairebé tot el que sé ho he hagut d'aprendre pel meu compte", confessa. Però ell no es va quedar de braços creuats. Inquiet com era, molt aficionat al dibuix, no va parar quiet: es va apuntar a repassos, va fer cursos per correspondència i anava darrera d'una colla de pintors barcelonins que es van instal·lar al poble als anys quaranta enamorats del cel de Falset.

La pintura ha estat una de les grans passions de la seva vida. "El meu amor per la pintura i el dibuix és anterior a la fotografia, que descobreixo més tard perquè no teníem ni diners ni càmares", s'explica. Tot seguint els passos d'aquells pintors de postguerra –alguns dels quals vivien instal·lats a la Fonda del poble–, Josep Peris s'inicia en el món de la pintura. Entre aquells artistes de la Fonda hi havia el barceloní Xavier Blanch Pla (1918-1999), que el 1942 va guanyar la Bienal de Pintura de Barcelona amb quadre de la Plaça Vella de Falset. Blanch anima el xiquet Peris a pintar, a aprofundir en el món de l'art. "Pinta, pinta i si ho veus de color groc, posa-hi color groc", li deia.

Aquesta vocació pictòrica –Josep Peris ha pintat tota la seva vida– fa que s'interessi per l'efecte de la llum damunt les coses. S'hi fixa. Observa els paisatges locals, urbans i rurals. Les teulades. Les cases caigudes. Els barrancs. Els nens que juguen als carrers i les places. Els capvespres. Els contrallums. I és aquesta manera de mirar la que també intentarà plasmar en el paper fotogràfic amb el pas dels anys.

Els seus primers clicks també tenen a veure amb la guerra civil. Sempre, la guerra. Un dels seus amics de l'ànima era Domènech

Estrem, fill del poeta Salvador Estrem i Fa (assassinat a Falset el setembre de 1936). El seu gran amic havia heretat del pare mort una càmera plegable de marca Agfa, amb la qual es van començar a fer fotos de grup, a retratar els amics, la sortida de rigor de la Mona de Pasqua, i poca cosa més. A l'Agfa plegable del malaurat Salvador Estrem li seguirà una camareta de plàstic arreplegada a partir de juntar vals d'una casa de xocolata.

En aquesta època, a mitjan dels anys quaranta –i després de descobrir que fer de menobra amb el seu pare no era precisament la feina de la seva vida–, Josep Peris aconsegueix entrar de *botones* al Banco Hispano Colonial. Té disset anys, i s'hi estarà fins al final de la seva vida laboral, als anys vuitanta, quan l'home es prejubilava a l'edat de 58. Quaranta anys de treball al Banc, gairebé sempre de cara al públic, fent de caixer afable.

És amb el treball estable que comencen a arribar les càmeres bones. S'acaba l'etapa dels vals de xocolata. Coneix els Domenjó fotògrafs de Barcelona, amb botiga a Via Laietana, i la primera càmera que cau al cistell és una Contaflex de 35 mm. La Contaflex li esperona la passió, el desfici. Ja no fa tan sols fotografies dels amics i de la Mona de Pasqua. Es llança a fotografiar el poble de prop, escenes íntimes i quotidianes del món rural, marcades pels contrallums i els grans contrastos.

La llum mai és un element secundari en les seves fotografies. "En la majoria de fotos que he fet i m'agraden, primer descobria la llum del lloc i després mirava que hi passés alguna cosa", s'explica. És el cas dels xiquets que, en pantalons curts, juguen a bales al carrer Davall de Falset mentre la llum dibuixa ombres intenses de traç arquitectònic a tot el seu voltant. "Sempre que tornava del Banc al migdia em fixava en aquella llum, que em tenia enamorat, i sempre em deia que havia de fer-hi alguna cosa, fins que un bon dia va sorgir la foto dels nens", conta.

Les seves imatges, gairebé sempre, transmeten silencis, moments de recolliment, per molt que siguin imatges preses al carrer. Són imatges en què la llum i l'ambient de fotografia sembla que es puguin tocar. És el cas de la foto zenital de l'enterrament de Mossèn Vidal el 1959, camí de l'Església, que més enllà de la seva qualitat i del seu enquadrament calculat, més enllà del moment decisiu i de la llum que capta, té emoció. Perquè Josep Peris, a Falset, és un fotògraf que dispara a allò que l'emociona i li diu alguna cosa, i això es percep en les imatges que plega. Les seves fotos tenen força: per la llum, per la qualitat tècnica, per la cura en la composició, però també perquè Josep Peris no dispara a la primera cosa que l'atreu (per molt que pugui cridar-li l'atenció), sinó que és un fotògraf amb

mesura, que ha pensat i té clar què busca cada cop que fa anar l'obturador de la seva càmera.

Josep Peris va compartir la passió per la fotografia amb d'altres falsetans dels anys cinquanta i seixanta. I així va ser, que el 1964, van acabar constituint-se en Associació Fotogràfica. L'entitat va tenir una vida de deu anys, i van ser pocs els diumenges que aquesta colla (van arribar a ser un centenar de socis) de fotògrafs de poble no sortissin a plegar imatges. Tenien laboratori, feien cursets, organitzaven concursos i així va ser que, a final dels anys seixanta, va fer cap a Falset a fer-los de professor un dels fotògrafs que ells admiraven arran de veure les seves obres en anuaris que circulaven a l'època. L'admirat professor no era cap altre que el reusenc Josep M. Ribas Prous. "La veritat és que hi havia pocs llibres de fotografia i no teníem grans referències de fotògrafs internacionals, així que les fotos de Josep Maria Ribas Prous i algun altre reusenc que veiem en anuaris de no em facis dir què, ens semblaven antològiques", recorda.

A la Fotogràfica, és on neix el projecte de fer un àudiovisual de diapositives per il·lustrar el poema 'El Crist de la solitud', l'obra més popular del poeta Salvador Estrem i Fa, que versa sobre la crisi del Priorat, del món rural, de la pagesia. Tota la colla de fotògrafs, diumenge rere diumenge, recorren el Priorat a la recerca de les instantànies precises i acaben fent el documental després de dedicar-s'hi més de dos anys. És un àudiovisual artesà, fet amb cura i paciència, que en aquell temps revelar les imatges requeria enviar-les a París, a la casa Kodak, d'on tornaven al cap d'un mes, si fa o no fa.

De fet, aquest àudiovisual és dels pocs treballs de Peris i companyia que, al llarg dels darrers trenta anys, han seguit veient la llum. A Falset, des dels anys setanta, ningú no ha tornat a veure exposada una fotografia de Josep Peris i els seus amics. Mai més. Els negatius dormien en capsos, i les còpies en paper eren escasses. Així que aquesta exposició fa aflorar un patrimoni fotogràfic i artístic de primeríssima qualitat que posa en evidència que a Falset, com en tants d'altres pobles d'aquest país, hi ha autèntics tresors documentals i fotogràfics que encara habiten en el món de les capsos extraviades, en els abismes dels calaixos, en el desordre de les golfes, en el planeta de l'oblit.

Toni Orensanz

Falset, maig de 2010